

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 27ης Απριλίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Κοινό δασμολόγιο — Κανονισμός (ΕΚ) 1186/2009 — Άρθρο 3 — Δασμολογική ατέλεια κατά την εισαγωγή — Προσωπικά είδη — Μεταφορά κατοικίας από τρίτη χώρα σε κράτος μέλος — Έννοια της “συνήθους κατοικίας” — Αποκλεισμός της δυνατότητας αποκτήσεως συνήθους κατοικίας ταυτόχρονα σε κράτος μέλος και σε τρίτη χώρα — Κριτήρια καθορισμού του τόπου συνήθους κατοικίας»

Στην υπόθεση C-528/14,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Hoge Raad der Nederlanden (ανώτατο δικαστήριο των Κάτω Χωρών, Κάτω Χώρες), με απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Νοεμβρίου 2014, στο πλαίσιο της δίκης

X

κατά

Staatssecretaris van Financiën,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, K. Λυκούργο, E. Juhász, C. Vajda και K. Jürimäe (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe,

γραμματέας: A. Calot Escobar,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο X, εκπροσωπούμενος από τον B. J. B. Boersma, σύμβουλο,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. Bulterman και M. Noort,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τη L. Grønfeldt και τον H. Kranenborg,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΚ) 1186/2009 του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2009, για τη θέσπιση του κοινοτικού καθεστώτος τελωνειακών ατελειών (ΕΕ L 324, σ. 23).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του X και του Staatssecretaris van Financiën (Υφυπουργού Οικονομικών) με αντικείμενο τη μη αποδοχή εκ μέρους του δευτέρου της μεταφοράς προσωπικών ειδών του X, μεταξύ του Κατάρ και των Κάτω Χωρών, υπό το καθεστώς τελωνειακής ατέλειας κατά την εισαγωγή.

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία 83/182/ΕΟΚ

- 3 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/182/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για τις φορολογικές ατέλειες που εφαρμόζονται στο εσωτερικό της Κοινότητας στις προσωρινές εισαγωγές ορισμένων μεταφορικών μέσων (ΕΕ L 105, σ. 59), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/98/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2006 (ΕΕ L 363, σ. 129, στο εξής: οδηγία 83/182), ορίζει τα εξής:

«Για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, ως “συνήθης κατοικία” νοείται ο τόπος στον οποίο ένα άτομο διαμένει συνήθως, δηλαδή τουλάχιστον 185 ημέρες ανά ημερολογιακό έτος λόγω προσωπικών και επαγγελματικών δεσμών ή, στην περίπτωση ατόμου χωρίς επαγγελματικούς δεσμούς, λόγω προσωπικών δεσμών από τους οποίους προκύπτουν στενοί δεσμοί μεταξύ αυτού του ατόμου και του τόπου στον οποίο κατοικεί.

Εντούτοις, η συνήθης κατοικία ατόμου, του οποίου οι επαγγελματικοί δεσμοί βρίσκονται σε τόπο άλλον από τον τόπο των προσωπικών του δεσμών και το οποίο για τον λόγο αυτό υποχρεώνεται να διαμένει διαδοχικά σε διάφορους τόπους που βρίσκονται σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη, θεωρείται ότι βρίσκεται στον τόπο των προσωπικών του δεσμών, με την προϋπόθεση ότι επιστρέφει τακτικά στον τόπο αυτό. [...]»

Η οδηγία 83/183/ΕΟΚ

- 4 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/183/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, σχετικά με τις φορολογικές ατέλειες που εφαρμόζονται στις οριστικές εισαγωγές, από κράτος μέλος, προσωπικών ειδών που ανήκουν σε ιδιώτες (ΕΕ L 105, σ. 64), το οποίο καταργήθηκε με την οδηγία 2009/55/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 2009, σχετικά με τις φορολογικές απαλλαγές που εφαρμόζονται στις οριστικές εισόδους, από κράτος μέλος, προσωπικών ειδών που ανήκουν σε ιδιώτες (ΕΕ L 145, σ. 36), είχε το ίδιο περιεχόμενο με το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/182.

Ο κανονισμός 1186/2009

- 5 Ο κανονισμός 1186/2009 κατήγγησε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 918/83 του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για τη θέσπιση του κοινοτικού καθεστώτος τελωνειακών ατελειών (ΕΕ L 105, σ. 1).

- 6 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3 και 4 του κανονισμού 1186/2009 έχουν ως εξής:
- «(3) [...] μια [...] επιβάρυνση δεν δικαιολογείται σε ορισμένες σαφώς προσδιοριζόμενες περιπτώσεις, όταν οι ειδικές περιστάσεις εισαγωγής εμπορευμάτων δεν απαιτούν την εφαρμογή των συνηθισμένων μέτρων προστασίας της οικονομίας.
- (4) Είναι επιθυμητό, υπό παρόμοιες συνθήκες, να διευθετούνται καθεστώτα, όπως συμβαίνει παραδοσιακά στα περισσότερα συστήματα τελωνειακών κανόνων, ώστε να μπορούν να πραγματοποιηθούν εισαγωγές με το ευεργέτημα ενός καθεστώτος ατελειών, υπό το οποίο τα εμπορεύματα απαλλάσσονται από την επιβολή εισαγωγικών δασμών στους οποίους κανονικά υπόκεινται.»
- 7 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού αυτού έχει ως εξής:
- «[...] Τα προσωπικά είδη δεν πρέπει να παρουσιάζουν, με το είδος ή την ποσότητά τους, οποιοδήποτε εμπορικό ενδιαφέρον».
- 8 Το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:
- «Με την επιφύλαξη των άρθρων 4 έως 11, χορηγείται δασμολογική ατέλεια για προσωπικά είδη που εισάγονται από φυσικά πρόσωπα τα οποία μεταφέρουν τη συνήθη κατοικία τους στο τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας.»
- 9 Το άρθρο 4 του ίδιου κανονισμού προβλέπει τα εξής:
- «Η ατέλεια περιορίζεται στα προσωπικά είδη τα οποία:
- α) εκτός από ειδικές περιπτώσεις που δικαιολογούνται από τις περιστάσεις, βρίσκονταν στην κατοχή του ενδιαφερόμενου, και, εφόσον πρόκειται για μη αναλώσιμα αγαθά, χρησιμοποιήθηκαν από αυτόν στον τόπο της προηγούμενης συνήθους κατοικίας του επί έξι τουλάχιστον μήνες πριν από την ημερομηνία κατά την οποία έπαψε να έχει τη συνήθη κατοικία του στην τρίτη χώρα από την οποία προέρχεται·
- β) προορίζονται για την ίδια χρήση στον τόπο της νέας συνήθους κατοικίας του.
- [...]»
- 10 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του κανονισμού 1186/2009 έχει ως εξής:
- «Η ατέλεια παρέχεται μόνο στα πρόσωπα που είχαν τη συνήθη κατοικία τους εκτός του τελωνειακού εδάφους της Κοινότητας τουλάχιστον τους προηγούμενους 12 συνεχείς μήνες.»
- 11 Δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, η ατέλεια παρέχεται μόνο για τα προσωπικά είδη που διασαφίζονται, ενόψει θέσεώς τους σε ελεύθερη κυκλοφορία, πριν παρέλθουν δώδεκα μήνες από την ημερομηνία μεταφοράς εκ μέρους του ενδιαφερομένου της συνήθους κατοικίας του στο τελωνειακό έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 12 Το άρθρο 9 του εν λόγω κανονισμού προβλέπει τη δυνατότητα χορηγήσεως της ατελείας για τα προσωπικά είδη που διασαφίζονται, ενόψει θέσεώς τους σε ελεύθερη κυκλοφορία, πριν από την εκ μέρους του ενδιαφερομένου μεταφοράς της συνήθους κατοικίας του στο τελωνειακό έδαφος της Ένωσης, εφόσον ο εν λόγω ενδιαφερόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση να μεταφέρει πράγματι τη συνήθη κατοικία του εντός προθεσμίας έξι μηνών.

- 13 Δυνάμει του άρθρου 10 του ίδιου κανονισμού, όταν, λόγω των επαγγελματικών του υποχρεώσεων, ο ενδιαφερόμενος εγκαταλείπει την τρίτη χώρα όπου είχε τη συνήθη κατοικία του χωρίς ταυτόχρονα να μεταφέρει την κατοικία αυτή στο τελωνειακό έδαφος της Ένωσης, αλλά με την πρόθεση να τη μεταφέρει εκεί αργότερα, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να χορηγούν ατέλεια για τα προσωπικά είδη που ο ενδιαφερόμενος μεταφέρει για τον σκοπό αυτό.
- 14 Το άρθρο 11 του κανονισμού 1186/2009 παρέχει στις αρμόδιες αρχές τη δυνατότητα παρεκκλίσεως από ορισμένες προϋποθέσεις εφαρμογής της τελωνειακής ατέλειας κατά την εισαγωγή που προβλέπει το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 15 Έως την 1η Μαρτίου 2008 ο αναιρεσείων της κύριας δίκης κατοικούσε και εργαζόταν στις Κάτω Χώρες. Από την 1η Μαρτίου 2008 έως την 1η Αυγούστου 2011 εργάστηκε στο Κατάρ, όπου ο εργοδότης του παραχώρησε έναν χώρο κατοικίας. Ο αναιρεσείων της κύριας δίκης διατηρούσε τόσο επαγγελματικούς όσο και προσωπικούς δεσμούς στην εν λόγω τρίτη χώρα. Η σύζυγός του συνέχισε να κατοικεί και να εργάζεται στις Κάτω Χώρες. Τον επισκέφθηκε έξι φορές με συνολική διάρκεια παραμονής 83 ημερών. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, ο αναιρεσείων της κύριας δίκης πέρασε 281 ημέρες εκτός Κατάρ, κατά τις οποίες επισκέφθηκε τη σύζυγό του, τα ενήλικα τέκνα του και την οικογένειά του στις Κάτω Χώρες και έκανε διακοπές σε άλλα κράτη.
- 16 Ενόψει της επιστροφής του στις Κάτω Χώρες, ο αναιρεσείων της κύριας δίκης ζήτησε να του χορηγηθεί άδεια εισαγωγής των προσωπικών ειδών του από το Κατάρ στην Ένωση υπό το καθεστώς τελωνειακής ατέλειας κατά την εισαγωγή, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3 του κανονισμού 1186/2009. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με απόφαση της τελωνειακής αρχής, με την αιτιολογία ότι δεν μπορούσε να μεταφέρει στις Κάτω Χώρες τη συνήθη κατοικία του κατά την έννοια του άρθρου αυτού. Κατά την εν λόγω απόφαση, ο αναιρεσείων της κύριας δίκης είχε, κατ' ουσίαν, διατηρήσει τη συνήθη κατοικία του στο εν λόγω κράτος μέλος κατά τη διάρκεια της διαμονής του στο Κατάρ, με αποτέλεσμα να μην έχει αποκτήσει ποτέ συνήθη κατοικία στη συγκεκριμένη τρίτη χώρα.
- 17 Ο αναιρεσείων της κύριας δίκης άσκησε προσφυγή κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του Rechtbank te Haarlem (πρωτοδικείου του Haarlem), η οποία έγινε δεκτή. Η τελωνειακή αρχή άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως του δικαστηρίου αυτού ενώπιον του Gerechtshof Amsterdam (εφετείου του Άμστερνταμ). Το εν λόγω εφετείο υπενθύμισε ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η συνήθης κατοικία είναι ο τόπος στον οποίο βρίσκεται το μόνιμο κέντρο των συμφερόντων του ενδιαφερομένου. Στη συνέχεια αποφάνθηκε ότι, λαμβανομένων υπόψη των προσωπικών και επαγγελματικών δεσμών του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης, δεν ήταν δυνατό να προσδιοριστεί πού βρισκόταν το μόνιμο κέντρο των συμφερόντων του. Υπό τις συνθήκες αυτές, κατά το ανωτέρω δικαστήριο, έπρεπε να δοθεί προτεραιότητα στους προσωπικούς δεσμούς και, συνεπώς, κατά τη σχετική χρονική περίοδο, η συνήθης κατοικία του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης δεν βρισκόταν στο Κατάρ αλλά στις Κάτω Χώρες.
- 18 Ο αναιρεσείων της κύριας δίκης άσκησε αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Το εν λόγω δικαστήριο, αφού επισήμανε ότι ο κανονισμός 1186/2009 δεν περιέχει ορισμό της έννοιας της «συνήθους κατοικίας», παρατήρησε ότι η προσέγγιση του Gerechtshof Amsterdam έθετε το ζήτημα εάν, κατά την κρίσιμη χρονική περίοδο, ο αναιρεσείων της κύριας δίκης είχε συνήθη κατοικία ταυτόχρονα στις Κάτω Χώρες και στο Κατάρ. Υπογράμμισε δε ότι οι σκοποί που επιδιώκει ο συγκεκριμένος κανονισμός μάλλον δεν αποκλείουν, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, ούτε την ύπαρξη συνήθους κατοικίας ταυτόχρονα στις Κάτω Χώρες και στο Κατάρ ούτε την εφαρμογή της προβλεπόμενης στο άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού δασμολογικής ατέλειας κατά την εισαγωγή, καθόσον ο αναιρεσείων της κύριας δίκης είχε παύσει να κατοικεί στο Κατάρ και είχε μεταφέρει τα προσωπικά είδη του στις Κάτω Χώρες.

- 19 Εάν ο κανονισμός 1186/2009 ερμηνευθεί κατά τρόπο που να αποκλείει τη δυνατότητα διπλής συνήθους κατοικίας, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστούν, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα κριτήρια που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να προσδιοριστεί ποια από τις δύο κατοικίες πρέπει να θεωρηθεί ως η συνήθης κατοικία, κατ' εφαρμογήν του κανονισμού αυτού. Συναφώς, το δικαστήριο αυτό διερωτάται αν τα κριτήρια που έθεσε το Δικαστήριο στις αποφάσεις Λουλουδάκης (C-262/99, EU:C:2001:407) και Αλεβίζος (C-392/05, EU:C:2007:251) είναι λυσιτελή για τον προσδιορισμό του τύπου της «συνήθους κατοικίας», κατά την έννοια των άρθρων 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/182 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/183, ιδίως δε η προτεραιότητα που δόθηκε, στο πλαίσιο του προσδιορισμού αυτού, στους προσωπικούς δεσμούς.
- 20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Hoge Raad der Nederlanden (ανώτατο δικαστήριο των Κάτω Χωρών) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Παρέχει ο κανονισμός 1186/2009 τη δυνατότητα να έχει ένα φυσικό πρόσωπο τη συνήθη κατοικία του ταυτόχρονα σε κράτος μέλος και σε τρίτη χώρα και, αν ναι, ισχύει η προβλεπόμενη στο άρθρο 3 του κανονισμού αυτού ατέλεια για την εισαγωγή προσωπικών ειδών τα οποία μεταφέρονται στην Ένωση όταν το φυσικό αυτό πρόσωπο δεν έχει πλέον τη συνήθη κατοικία του στην τρίτη χώρα;
- 2) Αν ο κανονισμός 1186/2009 αποκλείει τη δυνατότητα να υπάρξει διπλή συνήθης κατοικία και αν η εκτίμηση όλων των περιστάσεων δεν αρκεί για τον προσδιορισμό της συνήθους κατοικίας, βάσει ποιου κανόνα ή με τη βοήθεια ποιων κριτηρίων πρέπει για την εφαρμογή του κανονισμού αυτού να καθοριστεί σε ποια χώρα έχει ο ενδιαφερόμενος τη συνήθη κατοικία του σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, όπου αυτός έχει τόσο προσωπικούς όσο και επαγγελματικούς δεσμούς στην τρίτη χώρα και προσωπικούς δεσμούς στο κράτος μέλος;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 21 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 3 του κανονισμού 1186/2009 έχει την έννοια ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου αυτού, ένα φυσικό πρόσωπο μπορεί να έχει τη συνήθη κατοικία του ταυτόχρονα σε κράτος μέλος και σε τρίτη χώρα. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, επίσης, εάν η προβλεπόμενη στο εν λόγω άρθρο δασμολογική ατέλεια κατά την εισαγωγή ισχύει και για τα προσωπικά είδη που το συγκεκριμένο φυσικό πρόσωπο εισάγει στην Ένωση, όταν δεν έχει πλέον τη συνήθη κατοικία του στην τρίτη χώρα.
- 22 Στο μέτρο που ο κανονισμός 1186/2009 δεν ορίζει τη διαλαμβανόμενη στο άρθρο 3 έννοια της «συνήθους κατοικίας», πρέπει, προκειμένου να καθορισθεί το περιεχόμενο αυτού του άρθρου, να ληφθούν συγχρόνως υπόψη το γράμμα του, το πλαίσιο στο οποίο αυτό εντάσσεται και οι σκοποί τους οποίους επιδιώκει (απόφαση Angerer, C-477/13, EU:C:2015:239, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 23 Όσον αφορά το γράμμα του άρθρου 3 του κανονισμού 1186/2009, πρέπει, αφενός, να επισημανθεί ότι η φράση «συνήθης κατοικία» χρησιμοποιείται στον ενικό αριθμό, γεγονός το οποίο μάλλον επιβεβαιώνει ότι ένα φυσικό πρόσωπο μπορεί να έχει σε ορισμένη χρονική στιγμή μόνο μία συνήθη κατοικία. Αφετέρου, το άρθρο αυτό εξαρτά τη χορήγηση δασμολογικής ατέλειας κατά την εισαγωγή από τη μεταφορά της συνήθους κατοικίας από μια τρίτη χώρα στο τελωνειακό έδαφος της Ένωσης. Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 37 των προτάσεών του, η χρήση του όρου

- «μεταφορά» προϋποθέτει αναγκαστικά μετακίνηση της συνήθους κατοικίας από τόπο εκτός της Ένωσης σε άλλο τόπο εντός αυτής και αποκλείει, συνεπώς, τη δυνατότητα ενός προσώπου να έχει, κατά την ίδια χρονική περίοδο, συνήθη κατοικία τόσο σε κράτος μέλος όσο και σε τρίτη χώρα.
- 24 Όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 3 του κανονισμού 1186/2009, επισημαίνεται ότι στα άρθρα 4, 5, 7 και 9 έως 11 του κανονισμού αυτού, τα οποία αφορούν ειδικότερα τις προϋποθέσεις εφαρμογής της προβλεπόμενης στο άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού τελωνειακής ατέλειας, ο όρος «συνήθης κατοικία» χρησιμοποιείται επίσης στον ενικό αριθμό. Το ίδιο ισχύει και σε άλλα άρθρα του ίδιου κανονισμού, τα οποία περιλαμβάνουν την έννοια της «συνήθους κατοικίας».
- 25 Επίσης, η διατύπωση των άρθρων 4, 7 και 9 έως 11 του κανονισμού 1186/2009 επιρρωννύει την ερμηνεία της «συνήθους κατοικίας» υπό την έννοια ότι ένα φυσικό πρόσωπο μπορεί να έχει σε ορισμένη χρονική στιγμή μόνο μία συνήθη κατοικία. Ειδικότερα, κατ' αρχάς, το άρθρο 4 του κανονισμού αυτού ορίζει ότι η ατέλεια αφορά μόνον τα προσωπικά είδη τα οποία, αφενός, χρησιμοποιήθηκαν από τον ενδιαφερόμενο «στον τόπο της προηγούμενης συνήθους κατοικίας του» επί έξι τουλάχιστον μήνες πριν από την ημερομηνία κατά την οποία «έπαψε να έχει τη συνήθη κατοικία του» στην τρίτη χώρα από την οποία προέρχεται και, αφετέρου, προορίζονται για την ίδια χρήση «στον τόπο της νέας συνήθους κατοικίας του». Περαιτέρω, στα άρθρα 7, 9 και 10 του εν λόγω κανονισμού γίνεται αναφορά στην ίδια αλληλουχία γεγονότων, κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος εγκαταλείπει πρώτα τη συνήθη κατοικία του σε τρίτη χώρα και στη συνέχεια μεταφέρει την κατοικία αυτή στο τελωνειακό έδαφος της Ένωσης. Τέλος, το άρθρο 11 του κανονισμού 1186/2009 επαναλαμβάνει το ρήμα «μεταφέρει», όπως τούτο χρησιμοποιείται και στο άρθρο 3 του κανονισμού, για να προσδιοριστεί η μετακίνηση της συνήθους κατοικίας από μια τρίτη χώρα σε κράτος μέλος.
- 26 Όσον αφορά τους σκοπούς του κανονισμού 1186/2009, η αιτιολογική σκέψη 3 του κανονισμού αυτού διευκρινίζει ότι οι τελωνειακές ατέλειες προβλέφθηκαν από τον εν λόγω κανονισμό καθόσον «μια [...] επιβάρυνση δεν δικαιολογείται σε ορισμένες σαφώς προσδιοριζόμενες περιπτώσεις, όταν οι ειδικές περιστάσεις εισαγωγής εμπορευμάτων δεν απαιτούν την εφαρμογή των συνηθισμένων μέτρων προστασίας της οικονομίας».
- 27 Από τη νομολογία που αφορά τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 918/83, της οποίας το περιεχόμενο είναι πανομοιότυπο με εκείνο της αιτιολογικής σκέψεως 3 του κανονισμού 1186/2009, προκύπτει ότι οι σκοποί που επιδίωκε ο νομοθέτης της Ένωσης κατά την έκδοση του πρώτου κανονισμού συνίσταντο στη διευκόλυνση, αφενός, της μετοικήσεως ενός φυσικού προσώπου στο συγκεκριμένο κράτος μέλος και, αφετέρου, της εργασίας των τελωνειακών αρχών των κρατών μελών (απόφαση Treimanis, C-487/11, EU:C:2012:556, σκέψη 24). Οι εν λόγω εκτιμήσεις μπορούν να έχουν εφαρμογή στον κανονισμό 1186/2009 καθόσον, με τον κανονισμό αυτό, ο νομοθέτης της Ένωσης κωδικοποίησε τις διάφορες διατάξεις του καθεστώτος τελωνειακών ατελειών, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων του κανονισμού 918/83.
- 28 Όμως, η ερμηνεία κατά την οποία ένα φυσικό πρόσωπο μπορεί να έχει ταυτόχρονα δύο συνήθεις κατοικίες κατά την έννοια του άρθρου 3 του κανονισμού 1186/2009, μία σε τρίτη χώρα και μία άλλη σε κράτος μέλος, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνάδει προς τον σκοπό που συνίσταται στη διευκόλυνση της μετοικήσεως σε κράτος μέλος.
- 29 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 1186/2009 έχει την έννοια ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου αυτού, ένα φυσικό πρόσωπο δεν μπορεί να έχει τη συνήθη κατοικία του ταυτόχρονα σε κράτος μέλος και σε τρίτη χώρα. Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως αυτής, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο σκέλος του πρώτου ερωτήματος.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 30 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστούν τα κριτήρια βάσει των οποίων πρέπει να καθοριστεί ο τόπος της συνήθους κατοικίας, κατά την έννοια του άρθρου 3 του κανονισμού 1186/2009, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, όταν δηλαδή ο ενδιαφερόμενος διατηρεί σε μια τρίτη χώρα τόσο προσωπικούς όσο και επαγγελματικούς δεσμούς, ενώ σε κράτος μέλος διατηρεί προσωπικούς δεσμούς.
- 31 Κατ' αρχάς πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία που έχει διαμορφωθεί σε διάφορους τομείς του δικαίου της Ένωσης, ως συνήθης κατοικία πρέπει να θεωρείται ο τόπος τον οποίο ο ενδιαφερόμενος έχει καταστήσει μόνιμο κέντρο των συμφερόντων του (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις Schäflein κατά Επιτροπής, 284/87, EU:C:1988:414, σκέψη 9· Ryborg, C-297/89, EU:C:1991:160, σκέψη 19· Λουλουδάκης, C-262/99, EU:C:2001:407, σκέψη 51· Αλεβίζος, C-392/05, EU:C:2007:251, σκέψη 55· I, C-255/13, EU:C:2014:1291, σκέψη 44, και B., C-394/13, EU:C:2014:2199, σκέψη 26).
- 32 Έχει, επίσης, κριθεί ότι, για να καθοριστεί η συνήθης κατοικία του ενδιαφερομένου με βάση το μόνιμο κέντρο των συμφερόντων του, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλα τα ασκούντα επιρροή πραγματικά στοιχεία (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις Schäflein κατά Επιτροπής, 284/87, EU:C:1988:414, σκέψη 10· Ryborg, C-297/89, EU:C:1991:160, σκέψη 20· Λουλουδάκης, C-262/99, EU:C:2001:407, σκέψη 55· Αλεβίζος, C-392/05, EU:C:2007:251, σκέψη 57, καθώς και I, C-255/13, EU:C:2014:1291, σκέψεις 45 και 46).
- 33 Στις αποφάσεις Λουλουδάκης (C-262/99, EU:C:2001:407) και Αλεβίζος (C-392/05, EU:C:2007:251), ως προς τις οποίες το αιτούν δικαστήριο ζητεί, με το δεύτερο ερώτημά του, να διευκρινιστεί αν είναι λυσιτελείς για τον καθορισμό του τόπου της συνήθους κατοικίας κατά την έννοια του άρθρου 3 του κανονισμού 1186/2009, το Δικαστήριο επισήμανε, όσον αφορά τα άρθρα 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/182 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/183, ότι τα ασκούντα επιρροή πραγματικά στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για να καθοριστεί η συνήθης κατοικία του ενδιαφερομένου με βάση το μόνιμο κέντρο των συμφερόντων του είναι, μεταξύ άλλων, η φυσική παρουσία του ιδίου και των μελών της οικογένειάς του, η ύπαρξη στέγης, ο πραγματικός τόπος φοιτήσεως των τέκνων, ο τόπος ασκήσεως των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, ο τόπος των περιουσιακών συμφερόντων, ο τόπος των διοικητικών δεσμών με τις δημόσιες αρχές και τους κοινωνικούς φορείς, στο μέτρο που τα στοιχεία αυτά εκφράζουν τη βούληση του συγκεκριμένου ατόμου να προσδώσει ορισμένη μονιμότητα στον τόπο όπου αναπτύσσει τους δεσμούς αυτούς, λόγω της συνέχειας που προκύπτει από μια βιοτική συνήθεια και από την εξέλιξη των συνήθων κοινωνικών και επαγγελματικών σχέσεων (αποφάσεις Λουλουδάκης, C-262/99, EU:C:2001:407, σκέψη 55, και Αλεβίζος, C-392/05, EU:C:2007:251, σκέψη 57).
- 34 Εξάλλου, το Δικαστήριο διευκρίνισε, στις αποφάσεις αυτές, ότι όταν η συνολική εκτίμηση όλων των ασκούντων επιρροή πραγματικών στοιχείων δεν αρκεί για τον προσδιορισμό του μόνιμου κέντρου των συμφερόντων του ενδιαφερομένου, πρέπει να δίδεται προτεραιότητα, για τον προσδιορισμό αυτού του κέντρου, στους προσωπικούς δεσμούς (αποφάσεις Λουλουδάκης, C-262/99, EU:C:2001:407, σκέψη 53, και Αλεβίζος, C-392/05, EU:C:2007:251, σκέψη 61).
- 35 Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί, ειδικότερα, να διευκρινιστεί εάν η ανωτέρω εκτίμηση, κατά την οποία πρέπει να δίδεται προτεραιότητα στους προσωπικούς δεσμούς, μπορεί να ισχύσει και για την ερμηνεία της έννοιας της «συνήθους κατοικίας» στο πλαίσιο του άρθρου 3 του κανονισμού 1186/2009, δεδομένου ότι το *Gerechtshof Amsterdam*, του οποίου η απόφαση αναιρεσιβάλλεται ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, έκρινε ότι έπρεπε, υπό τις επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης περιστάσεις, να δοθεί προτεραιότητα στους εν λόγω προσωπικούς δεσμούς.

- 36 Συναφώς πρέπει να επισημανθεί ότι από τις αποφάσεις Λουλουδάκης (C-262/99, EU:C:2001:407, σκέψη 53) και Αλεβίζος (C-392/05, EU:C:2007:251, σκέψη 61) προκύπτει ότι η εν λόγω προτεραιότητα στηρίζεται στην ερμηνεία των άρθρων 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/182 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/183. Ο κανονισμός 1186/2009 δεν περιέχει, εντούτοις, καμία ισοδύναμη με τις εν λόγω διατάξεις ρύθμιση.
- 37 Πρέπει, επίσης, να παρατηρηθεί ότι οι οδηγίες αυτές αφορούν τις φορολογικές ατέλειες που ισχύουν εντός της Ένωσης, ενώ ο συγκεκριμένος κανονισμός αφορά τις τελωνειακές ατέλειες που ισχύουν για τα προερχόμενα από τρίτη χώρα είδη που εισάγονται στην Ένωση. Συνεπώς, οι σκοποί των εν λόγω οδηγιών διαφέρουν από τον σκοπό του κανονισμού 1186/2009. Πράγματι, από το προοίμιο των ανωτέρω οδηγιών προκύπτει ότι ο σκοπός τους συνίσταται στη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων εντός της Ένωσης με την εξάλειψη των φορολογικών εμποδίων κατά την εισαγωγή σε κράτος μέλος προσωπικών ειδών και μεταφορικών μέσων που βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος. Αντιθέτως, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 3 του κανονισμού αυτού, σκοπός του είναι η χορήγηση, κατά την εισαγωγή στην Ένωση εμπορευμάτων προερχόμενων από τρίτη χώρα τα οποία, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού αυτού, δεν παρουσιάζουν, με το είδος ή την ποσότητά τους, κανένα εμπορικό ενδιαφέρον, του ευεργετήματος μιας δασμολογικής ατέλειας, όταν οι συνθήκες εισαγωγής «δεν απαιτούν την εφαρμογή των συνηθισμένων μέτρων προστασίας της οικονομίας».
- 38 Υπό τις συνθήκες αυτές, η ερμηνεία της έννοιας της «συνήθους κατοικίας», στο πλαίσιο των άρθρων 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/182 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/183, κατά την οποία, όταν δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί το μόνιμο κέντρο των συμφερόντων του ενδιαφερομένου, πρέπει να δίδεται προτεραιότητα στους προσωπικούς δεσμούς, δεν μπορεί να ισχύσει και για την έννοια της «συνήθους κατοικίας» στο πλαίσιο του άρθρου 3 του κανονισμού 1186/2009.
- 39 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ως συνήθης κατοικία κατά την έννοια του άρθρου 3 του κανονισμού 1186/2009 πρέπει να θεωρείται ο τόπος στον οποίο ο ενδιαφερόμενος έχει το μόνιμο κέντρο των συμφερόντων του. Προκειμένου να προσδιοριστεί εάν η εν λόγω συνήθης κατοικία βρίσκεται σε τρίτη χώρα, για την εφαρμογή της προβλεπόμενης στο εν λόγω άρθρο 3 τελωνειακής ατέλειας, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλα τα σχετικά πραγματικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων εκείνων τα οποία παραθέτει ενδεικτικώς το Δικαστήριο στις αποφάσεις Λουλουδάκης (C-262/99, EU:C:2001:407) και Αλεβίζος (C-392/05, EU:C:2007:251) και τα οποία διαλαμβάνονται στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, χωρίς να δίδεται προτεραιότητα στους προσωπικούς δεσμούς.
- 40 Στο πλαίσιο της αναλύσεως αυτής πρέπει να επισημανθεί ότι ο κανονισμός 1186/2009 αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στη διάρκεια διαμονής του ενδιαφερομένου στην επίμαχη τρίτη χώρα. Ειδικότερα, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, μόνον τα πρόσωπα που είχαν τη συνήθη κατοικία τους εκτός του τελωνειακού εδάφους της Ένωσης τουλάχιστον για δώδεκα συνεχείς μήνες μπορούν να επωφεληθούν της προβλεπόμενης στο άρθρο 3 του κανονισμού αυτού τελωνειακής ατέλειας. Ομοίως, το Συμβούλιο Τελωνειακής Συνεργασίας, νυν Παγκόσμιος Οργανισμός Τελωνείων (ΠΟΤ), στον οποίο ζήτησε να προσχωρήσει η Ένωση με αίτησή της που έγινε δεκτή κατά το έτος 2007, επισήμανε, στη σύστασή του της 5ης Δεκεμβρίου 1962 σχετικά με την εισδοχή ατελώς κινητών αγαθών που εισάγονται επ' ευκαιρία μεταφοράς κατοικίας, ότι η χορήγηση ατέλειας μπορεί, μεταξύ άλλων, να εξαρτάται από την προϋπόθεση διαμονής επαρκούς διάρκειας στην αλλοδαπή.
- 41 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, όταν δηλαδή ο ενδιαφερόμενος διατηρεί σε τρίτη χώρα προσωπικούς και επαγγελματικούς δεσμούς και σε κράτος μέλος προσωπικούς δεσμούς, πρέπει, προκειμένου να προσδιοριστεί εάν η συνήθης κατοικία του ενδιαφερομένου κατά την έννοια του άρθρου 3 του κανονισμού 1186/2009 βρίσκεται στην τρίτη χώρα, να αποδίδεται, κατά τη συνολική εκτίμηση των σχετικών πραγματικών στοιχείων, ιδιαίτερη σημασία στη διάρκεια διαμονής του εν λόγω προσώπου στην τρίτη χώρα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 42 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΚ) 1186/2009 του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2009, για τη θέσπιση του κοινοτικού καθεστώτος τελωνειακών ατελειών, έχει την έννοια ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου αυτού, ένα φυσικό πρόσωπο δεν μπορεί να έχει τη συνήθη κατοικία του ταυτόχρονα σε κράτος μέλος και σε τρίτη χώρα.
- 2) Υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, όταν δηλαδή ο ενδιαφερόμενος διατηρεί σε τρίτη χώρα προσωπικούς και επαγγελματικούς δεσμούς και σε κράτος μέλος προσωπικούς δεσμούς, πρέπει, προκειμένου να προσδιοριστεί εάν η συνήθης κατοικία του ενδιαφερομένου κατά την έννοια του άρθρου 3 του κανονισμού 1186/2009 βρίσκεται στην τρίτη χώρα, να αποδίδεται, κατά τη συνολική εκτίμηση των σχετικών πραγματικών στοιχείων, ιδιαίτερη σημασία στη διάρκεια διαμονής του εν λόγω προσώπου στην τρίτη χώρα.

(υπογραφές)